

V německém táboře velmi klidně minuly oslavy výročí 4. března 1919 (kdy došlo v některých městech k srážkám německého obyvatelstva s čl. vojskem); »Bohemia« si stěžovala, že německé obyvatelstvo nedovede dosti účinně vzpomenouti tohoto smutného dne. — Na německých křest. sociálech jest znáti nervosa, která dostává čitelný výraz v »Deutsche Presse«, jejíž nacionální tony, nacionální nespokojenost lze stěží uvésti v soulad s tím, co ministr Mayr-Harting stále říká, že totiž atmosféra mezi Čechy a Němci se lepší. Jest pozoruhodno, že na př. projev ministra Mayr-Hartinga ve Františkových Lázních nebyl otištěn v »Deutsche Presse«, což by jen potvrzovalo tvrzení, že ministr spravedlnosti nemá za sebou celou svoji stranu. — Ministr Mayr-Harting byl předmětem výtek národně demokratické strany, a to pro případ dr. Popelky, prvního presidenta Nejvyššího soudu, který byl osvobozen ve svém sporu s německými advokáty. — Nejdále šel posl. dr. Hajn, který v »Samostatnosti« žádal demisi ministra spravedlnosti. — Německé pracovní a hospodářské souručenství po počátečních úspěších — hlavně při zemských volbách — jest jakoby ochromeno. Z německé nár. soc. strany vystoupil senátor Fahrner, jeden ze zakladatelů strany. Vytýká, že strana, kterou spoluzakládal, jest na scesti, a že dostala se do vleku Hitlerova hnutí a fašismu. V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Práce pařížského reparačního výboru. — Německá parlamentní krise. — Vyhnanství L. D. Trockého. — Smír Vatikánu s Quirinálem. — Španělské vojenské vzpoury. — Skandál utrechtický. — Nastoupení Hooverovo.

Výbor nezávislých odborníků, pověřených přípravou návrhů na úplnou a konečnou likvidaci otázky reparační, sešel se v Paříži a zvolil svým předsedou amerického delegáta Owena Younga. Přes původní rozpaky odhodlala se tedy Amerika přece poskytnouti svého muže za rozhodčího, neboť od počátku bylo jasno, že ku přímému dorozumění mezi oběma interesenty, dohodovými věřiteli a německými dlužníky, dojíti nemůže. Otázka, znalcům předložená, zní především na *stanovení úhrnné sumy německého dluhu, vyjádřeného v určitém počtu splátek určité výše*. Na základě tohoto obnosu třeba pak *stanoviti podmínky komercialisace*, to jest převodu závazků jednoho státu vůči druhým na závazek vůči soukromým držitelům jeho dluhopisů. S hlediska věřitelů zbývá z první otázky rozhodnouti vlastně jen počet splátek, neboť jejich výše je stanovena již Dawesovým plánem. Němci však nehledí na věc stejně, nýbrž dokazují, že trvale nebo po dlouhou dobu není možno platit a hlavně převádět na cizí valutu 2.500 milionů zlatých marek ročně. Německý delegát *Schacht* zahájil tedy jednání obšírným dokumentárním výkladem o omezených prostředcích Německa, který byl vlastně zastřenou polemikou proti referátu reparačního agenta Parkera Gilberta. Německo žádá podstatné snížení reparační anuity, má-li přistoupiti na uznání definitivní sumy dluhu a splniti i podmínky jeho komercialisace. Má v rukou opravdu cenný kompenzační objekt v tak zv. *převodní klausuli* Dawesova plánu, podle níž mohou býti platy suspendovány, kdyby se ukázaly škodlivými stabilitě německé měny. Tuto transferní klausuli možno zajisté odstraniti jen v tom případě, když bude zaručeno, že říšské hospodářství zahraniční dluh z prohrané války opravdu dobře snese. Na tom založili němečtí delegáti celý postup v reparačním výboru, který byl nucen zabývat se podle toho nejprve otázkou převodu. Dospělo se ke kompromisnímu návrhu rozdělit německou anuitu na dva díly, *jeden nechráněný*, který by se mohl státi podkladem úrokové služby *obchodního dluhu* a *druhý, pro nějž by transferní klausule platila dále* a jehož risiko by musily nésti jako dosud věřitelské státy. Toto šalamounské řešení setkává se ve Francii s pochopitelnou skepsí, poněvadž je tu zřejmě nebezpečí, že druhá, politická část platů, bude časem zapřena. Výbor pustil se do studia jednotlivých otázek, z této situace vyplývajících a zvolil řadu podvýborů, bohatě vypravených specialisty a jejich materiálem. V popředí je nyní plán svěřit převod ohromných reparačních sum i sum dlužných mezi spojenci zvláštní súčtovací mezinárodní bance. Veřejnost je

zatím utěšována, že práce postupují svým tempem a ponechávají naději na dobrý výsledek. Rozhodně nebylo lze představovati si jiný postup věci.

Vláda Müllerova nemá od počátku klidu a nebyla vlastně nikdy hotova. Podatilo se jí ustavit beztak jen s mentální rezervací, že později již dá se vše do pořádku. Kancléř sám měl nejlepší úmysl vypracovat nejprve program, na nějž by koaliční strany přísahaly, a pak teprv sestavit z jejich zmocněnců opravdu životný kabinet, musil však nahlédnout, že dohoda není možna. Přijal tudíž východisko z nouze podle návrhu Stresemannova, sestavil nejprve kabinet osobností, pro něž žádal do zásoby důvěru a podporu parlamentní většiny. Ale buď osobnosti nejsou dosti silné nebo svár stran příliš pokročil. Ať tak nebo onak, na každý způsob je tu dnes úplný zmatek a nejistota o dalším postupu nejen prací tohoto parlamentu, nýbrž německého parlamentarismu vůbec. Stresemann dal najevo ve svém posledním vystoupení před forem strany zklamání a znechucení těmito poměry docela otevřeně, a kancléř dokonce neváhal varovat před nebezpečím fašismu. Potíž jest stejně věcná jako osobní. Sociálně demokratický ministr financí Hilferding vypracoval *finanční program*, který hodlá těžká břemena říše převaliti přirozeně na bedra silnějších, zatím co průmyslnická strana lidová, jejíž podpora jest pro vládu nezbytná, zdráhá se všemi silami přijmouti další daňové zatížení výrobních vrstev. Vedle toho však vleče se starý spor o účast lidovců ve vládě pruské, kde stačí na většinu tak zv. výmarská koalice, složená z obou stran levice, socialistů a demokratů, a katolického centra. Lidovci domáhají se homogeneity vlád pruské a říšské, kterou jim konečně pruští sociální demokrati jsou ochotni povolit. Ale jde o to, kdo v pruské vládě ustoupí lidovým ministrům, na účet které strany dostane se zastoupení straně nové. Podle místní povahy musilo by to býti katolické centrum, které však nechce o zmenšení své državy slyšet, zatím co v říši trvá zas na nepoměrném zvětšení svého přídělů. Objektivnímu pozorovateli musí se všechny tyto věci zdáti příliš malicherné, aby mohly překážet skutečné práci, kdyby k ní bylo s dostatek chuti. Ale zdá se, že německé měšťanstvo je deprimováno svojí stísněnou situací mezi ohromnou sociální demokracií na jedné straně a silným protirepublikánským monarchismem na straně druhé. Ty vrstvy, které se cítí povolány podle tradice i podle intelektuálního a materiálního významu k vedení, jsou dnešní soustavou parlamentní a volební odsouzeny k majorisaci vrstvami dělnickými a venkovskými. Východisko jest těžko najíti, ježto fašismus by sloužil jen reakci s dobrodružnými plány a demokracie nevěří již na vůdčí patenty intelligence. Stresemann se svým voláním pro místo silných osobností zůstane osamocen, poněvadž dnešní Německo právě dostatek silných, jak intelektuálně, tak charakterově silných, osobností nemá. *Rozšiřování pravomoci presidenta republiky* může býti také jen málo platné, poněvadž Hindenburg není a nechce býti ničím jiným, nežli mužem povinnosti, od něhož se nelze nadíti žádné iniciativy, což jest ostatně pro Německo také to nejlepší.

Vládnoucí skupina v Rusku rozhodla se *vypuditi Trockého* i z jeho polovičního vyhnanství na hranicích Turkestanu do ciziny, spoléhajíc patrně, že tím jej zbaví konečně vlivu na nespokojence v řadách strany i armády. Lev Trocký rozešel se s ostatními vůdci komunistické revoluce záhy po smrti Leninově a tento rozpor vykládal se s počátku pouze osobně, jako pouhý akt ctižádosti a touhy po moci dosavadního tajemníka III. Internacionály *Stalina*. Roztržka má však hlubší podklad, pramení z rozporu v nazírání na odkaz Leninův nebo konkrétně řečeno v nazírání na způsob dalšího vedení revoluce. Stalin a většina členů nynější vlády domnívá se, že další boj se světovým kapitalismem nemá vyhlídek, že situace v Evropě se od války stabilisovala a nezbývá než *obrátit veškeru energii na výstavbu komunistického Ruska*. Trocký dokazuje naproti tomu, že izolovaná revoluce a »ostrovni« komunistus není možný, že je třeba provádět revoluci světovou a permanentní, jinak že i doma zakrní a postupem doby přizpůsobí se ostatnímu světu, který zůstal stát, tedy dojde k *reakci*. Trocký vidí také v celém vývoji ruských poměrů posledních let a v postupu vlády potvrzení svého názoru, zdá se mu, že postupuje od pěti ke čtyřem, že vzniká nová buržoasie a nový kapitál, zejména na venkově a že držitelům moci nejde o nic jiného, než právě jen o to, aby zůstali za každou cenu u vesla. Vládnoucí skupině daří se sice dosud zjednávat si potvrzení své politiky od širších orgánů strany a sovětů, které jsou ovšem

příliš nehybné a příliš dobře hlídané, než aby mohly se ústředí opřít, nespokojenost jest však příliš rozšířená, než aby ji bylo možno rázem potlačit. Zdá se ostatně, že nepramení již jen z theoretických sporů o výklad leninismu a otázku revoluční taktiky, nýbrž ze *všeobecné bídě a úpadku*, který se jeví v celém státním hospodářství nového Ruska. Komunistům nepodařilo se *venkov* ani zkrusit ani získat, výnos polí rok od roku klesá, takže obilí, které je pravým ruským zlatem, nejen již není možno vyvážeti, nýbrž ani doma zkoupiti v dostatečném množství ku zásobení měst a průmyslových center. Čerwoncová valuta je tím ohrožena stejně jako klid s spokojenost širokých vrstev dělného lidu. V armádě je nespokojenost také jednak z toho důvodu, že je tu řada lidí, osobně oddaných organisátoru rudé armády Lvu Trockému, jednak proto, že massa vojska skládá se ze selských synů, jimž není vhod tvrdý postup sovětových orgánů proti zemědělcům. Podaří-li se Stalinovi Trockého v Evropě kompromitovat, je dosud velmi nejisto. Jeho telegram předsedovi německého říšského sněmu Loebemu, jimž žádal o útulek, byl sice již v sovětském a bolševickém tisku náležitě vytěžen, nezdá se však, že by Trocký svým nepřítelům úlohu valně usnadňoval. Jeho výtky vycházejí naopak zřejmě z většího radikalismu nežli je stalinovský a z docela orthodoxního komunismu. Právě proto přicházejí evropské vlády do značných rozpaků, mají-li mu útulek popřáti a uvažuje se již o tom, že bude poslán Rusku zpět, které prý vůbec nemá práva své příslušníky do ciziny vypovídati.

Papež Pius XI. byl již svým realističtějším nazíráním a větší zkušeností předurčen k tomu, aby likvidoval starý spor papežské stolice se státem italským, a *Mussolini* byl zas jistě tou pravou osobností, která mohla církvi poskytnouti náležitých kompensací. Vzdor Pia IX. po sekvestraci světského panství náměstků Petrových byl sice pochopitelný, ale na trvalo nelze vystačiti s politikou neplodného protestu. Bylo více než zřejmo, že papežský stát je odbytou dějinnou kapitolou a že nebude nikdy možno národní stát italský papežskou državou rozbít. V katolických řadách ukazovalo se s oblibou na tisícileté trvání církve, která má vždycky dost času a může vyčkat dobu pro politiky nevypočítatelnou. Prakticky šlo však již dávno jen o to, *jak čestně a výhodně pro obě strany trapnou záležitost likvidovat*. Fašismus vzal si za úkol římskou otázku, která byla kamenem úrazu všem předešlým režimům, rozřešit. Ctižádost Mussoliniovu musil dráždit známý výrok Crispiho, že ten bude největším státníkem Itálie, komu se to podaří. Kompensací za ústup papežův je tu konkordát, který konservativní fašismus mohl církvi katolické povolit, zatím co liberální Itálie svým protiklerikalismem charakterisovala se nejen jako dědic světské moci papežů, nýbrž i jako zásadní nepřítel katolictví. V tomto obratu světových názorů třeba hledati pravý důvod smíru mezi Vatikánem a Quirinálem. Papež vzdal se tu jen toho, co již dávno neměl a nikdy zpět nabýti nemohl, stát vzdal se pak boje, ve který již nevěřil a místo něho ujednal spojenectví, od něhož očekává mnoho. Zda Mussolini přijde po této stránce na svůj účet, ukáže ovšem teprve budoucnost. Spoléhá zřejmě, že jako jediná katolická velmoc může Itálie nabýti na východě a v oblasti katolické misie vůbec morálního vlivu, který Francie pozbyla svou politikou rozlukovou. Na každý způsob třeba počítati s tím, že *fašismus a klerikalismus plijdou nyní ruku v ruce* nejenom v Itálii a nejenom ve sféře mezinárodní, nýbrž i uvnitř jednotlivých států, kde katolické posice jsou dosud silné. Jiná otázka jest ovšem, pokud národní skupiny katolické dají se ovládati římským ústředím, jehož *italianisace* přestává býti náhodnou a stává se politickou.

Španělská diktatura generála *Prima de Rivery* naráží na rostoucí odpor v těžce vrstvě, ze které vyšla, v armádě. Je to zvláště elitní *šbor dělostřelecký*, jehož důstojnictvo se rekrutuje výhradně ze šlechty a vyšší buržoasie a který reprezentuje ve Španělsku vlastně jedinou silnou organizaci inteligentního veřejného mínění. Nespokojenost dělostřelců vykládala se zprvu důvody stavovskými, poněvadž režim prý zkracoval je v některých privilejiích, ale postupem doby stala se oposice nesporně politickou a žádá návrat ke zřízení ústavnímu. Až dosud *neukázalo se však jednotné silné vedení*, které by rozptýlený odpor soustředilo k jednotnému a cílevědomému úderu. Dochází k ojedinělým vzpourám a projevům nespokojenosti, které mohou býti postupně v zárodku likvidovány. Ani nejnovější pokus posádky v Ciudad Real neměl lepší úspěch, ačkoliv sám bývalý ministerský předseda *Sanchez Guera* spěchal postaviti se

vzpouru v čelo. Byl zatčen již v přístavu Valencii a sympatisujícím důstojníkům nepodařilo se jej osvobodit. Diktátor se své strany neodvažuje se však také k žádnému přísnému zakročení a drží se chytré taktiky zamlčovací a utišující. Ohlašuje při každé takové příležitosti, že bude uspořádán národní plebiscit a mimořádný režim odbourán, jakmile jen tu budou základy nového spořádaného ústavního života.

Evropská veřejnost byla pobouřena uveřejněním *domněle vojenské smlouvy francouzsko-belgické* z roku 1920 v utrechtském denníku, který přinesl ještě zvlášť sensační plány generálních štábů spojeneckých zemí, smluvené až v roce 1927. Spolek francouzsko-belgický není sám o sobě tajností, byl dokonce registrován i u Společnosti národů. Ale podrobnosti holandským listem »odhalené« a zejména strategické plány z doby polocarnské byly s to vzbudit oprávněné rozhořčení dotčených států. Mluvilo se zde o *postupu přes výběžek Holandska do Poruří a účasti anglických sborů na této ofensivě*. Každému, kdo jen poněkud je zasvěcen do politické situace na západě, bylo zřejmo na první pohled, že takováto smlouva je úplně nemožná a musí býti padělkem. V Berlíně ukládaly si oficiální kruhy také moudrou rezervu, poněvadž Stresemann dobře ví, čeho se může od svých partnerů nadíti; za to v Holandsku vznikl naprosto nekritický poplach jako by nepřítel byl již před branami. Ministr zahraničních věcí *Belaerts* dal dokonce holandským vyslancům v Paříži a Bruselu příkaz *k úřední demarchi*, která naznačovala, že obsah smluv se pokládá za pravděpodobný. Z toho vzniklo přirozeně silné rozladění u obou států a poměr holandsko-belgický, který byl pro odpor Holanďanů proti revisi statutu Šeldy beztak choulostivý, se ještě zhoršil. Jen té náhodě, že pachatele podařilo se v zápětí najít, lze děkovati, že mezinárodní atmosféra nebyla touto aférou dokonale otrávena. Jde tu o řemeslného výrobce takovýchto dokumentů, pro něž je konsum ku podivu stále silný, ač za deset let poválečných skandálů tohoto druhu mohly již všechny tajné smlouvy býti dostatečně kompromitovány. *Ostuda protifrancouzské propagandy*, jejíž zřídlo je zde v germanofilských vrstvách belgických Vlámů a holandských nacionalistů je taková, že bude patrně na dlouhou dobu blamována a ve své činnosti ochromena, třeba že také role tajné služby belgické je tu velmi odiosní.

Nově zvolený prezident Spojených států severoamerických *Herbert Hoover*, byl slavnostně uveden ve svůj úřad za obvyklých ceremonií 4. března, projev, kterým svou éru zahájil, nebyl však všední. Přihlásil se tu ihned otevřeně *k odzbrojovací politice* svého předchůdce a formuloval velmi šťastně národní poslání jako *organisasi míru a práce* na celém světě. Evropa, pravil, je dosud pronásledována strachem a vzájemnou nenávistí. Jest třeba ji uzdravit a poskytnouti prostředků k volnému rozvinutí jejích sil. Amerika neodepře pomocné ruky tomuto velikému dílu, které je zájmem celého lidstva. S největší rozhodností odmítl prezident Hoover podezření, že by národ americký chtěl své moci zneužít k účelům imperialistickým a vstupovat do konkurence s kterýmkoli jiným státem. Američani netouží po žádném cizím majetku a jejich společenské zřízení nepřipouští také vznik jakýchkoli násilnických plánů. Toto prohlášení má v dnešní situaci nejenom všeobecný význam zásadní, nýbrž označuje i *docela určitý program*, důležitý pro úpravu styků s Evropou a zejména s Anglií.

Dr. Rudolf Procházka.

Z REVUÍ A ČASOPISŮ.

JEDNOROČNÍ VOJENSKÁ SLUŽBA VE FRANCII.

Francie zavedla zákonem jednorochní vojenskou službu. Většina voličstva přijala tuto reformu příznivě, zato vojenští odborníci nemohou se s ní smířiti. V *Revue politique et parlementaire* z 10. prosince 1928 uvažuje XXX o tom, lze-li i jednorochní službou úspěšně řešiti vojenský problém mírové armády Francie. Armáda v míru má trojí úlohu: připravit mládež pro válku, poskytnouti základnu pro případnou mobilisaci a krytí tuto mobilisaci. Kromě těchto tří základních úkolů musí mírová armáda tvořiti posádky v koloniích, případně pomáhati policii a četnictvu udržovati vnitřní pořádek. Dvouletá služba vyhovovala všem těmto požadavkům. Dva ročníky poskytovaly 450.000 mužů, z nichž